

Analýza hlavních rysů pražské mluvené češtiny

Posudek bakalářské práce

Bakalářská práce Kateřiny Synkové je zaměřena na analýzu šesti frekventovaných proměnných pražské mluvené češtiny, konkrétně dvou proměnných fonologických (diftongizace $j > ej$ a úžení $é > í/j$) a čtyř proměnných morfologických, konkrétně tvarů *bych/bysem* a *bychom/bysme*, koncovek třetí osoby plurálu indikativu přezenta u sloves 4. a 5. prezentní třídy, koncovek první osoby plurálu indikativu přezenta u sloves, které v první osobě jednotného čísla nejsou zakončeny na -m, dále koncovek instrumentálu plurálu u substantiv -ami či -y vs. -ama. Práce je rozdělena na dvě základní části – část obecnou, kde jsou shrnuty poznatky o běžně mluvené češtině, a na část popisující vlastní výzkum.

Práce je celkově napsána vcelku kultivovaným stylem, lze ale narazit na formální nedostatky, většinou patrně vzniklé ve spěchu při dokončování práce. Z obsahového hlediska vidím problémy především v první, obecné části.

V první části autorka vychází z prací, které obsahují řadu sporných tvrzení a poznatků (Sgallova a Hronkova *Čeština bez příkras* a Townsendův popis pražské mluvené češtiny). Zejména Sgallova a Hronkova práce je v tomto ohledu publikací se silně politickou a ideologickou funkcí. Autorka bohužel s těmito pracemi operuje bez většího kritického nadhledu. Problematičnost této nekritičnosti se bohužel zvyrazňuje tím, že na řadě míst není patrné, co tvrdí přímo autorka (respektive s čím souhlasí) a co pouze reprodukuje na základě literatury. Práci tak lze číst tak, že si autorka například myslí, že „v případě číslovky sto se upřednostňuje tvar stovka“ (s. 16), že se preferuje užívání tvarů *masť* místo *masť* (s. 14), že se krátí dlouhé *ú* v genitivu plurálu podstatných jmen *muž* a *stůl* (s. 12) apod. To práci neprospívá a je škoda, že zde není explicitněji zachován odstup od literatury, s níž autorka pracuje.

V souvislosti s tím je poněkud matoucí, jak autorka v práci operuje s pojmy obecná čeština, běžná mluva a pražská mluvená čeština. Domnívám se, že by bylo bývalo vhodnější, kdyby autorka k věci přistoupila z té perspektivy, že se v běžných (neformálních, spontánních) projevech v Praze (podle dosavadní literatury) užívají určité prostředky, z nichž by vybrala ty, jež lze efektivně zkoumat na základě sociolingvistického rozhovoru, a dále analyzovala jejich užívání. Tím, že autorka do věci vnesla otázky vztahů obecné a spisovné češtiny jako variet, si situaci značně zkomplikovala. První část kvůli tomu částečně přestává fungovat jako pouhý zdroj hypotéz pro část výzkumnou a stává se svébytným celkem, který obsahuje řadu tvrzení, vůči nimž se lze vyhraňovat bez ohledu na to, co se píše dále. Dobře je to vidět i na řadě tvrzení, které obsahují výrazy hodnotící frekvenci jednotlivých prostředků. Domnívám se, že autorka měla buď jasně formulovat, že „X (např. Sgall) tvrdí, že je jev Z je častý/periferní/mizející“ apod., anebo se hodnocení frekvence jako takové zcela vystríhat. Takto se práce ocitá v pozici, že věci tvrdí, ale nedokazuje.

Ačkoliv je obecná část práce ve výše uvedeném smyslu nezvládnutá, nejedná se o část hlavní. Přínos práce totiž spočívá ve vlastním výzkumu. Autorka zde pracovala s 35 hodinami nahrávek neformálních rozhovorů, které sama pořídila a přepsala. Jednotlivé výsledky, které autorka prezentuje, představují materiálově opřenou kvantitativní analýzu šesti výše uvedených proměnných, kterou česká lingvistika v posledních letech nedisponovala. Z hlediska jazykové

změny je v tomto ohledu zajímavé vcelku vyrovnané užívání koncovek *-m* a *-me* v první osobě plurálu indikativ sloves, které v první osobě singuláru nekončí na *-m*, a také o něco nižší míra užívání zkrácených tvarů 3. osoby plurálu u sloves 5. třídy než u sloves 4. třídy. Domnívám se, že poznatky uvedené v této části představují cenný empirický vstup do problematiky současné pražské mluvené češtiny, na který bude možné dále navazovat.

Celkové hodnocení práce je z důvodu kontrastu mezi první a druhou částí práce obtížné. Po uvážení se však přikláním ke klasifikaci **velmi dobře**, a to zejména z důvodu přínosu výzkumné části práce.

V Praze dne 25. května 2015

Mgr. Jan Chromý, Ph.D.